

Sygn. akt II KK 115/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSN Jacek Sobczak (sprawozdawca)

Protokolant Anna Janczak

w sprawie **P. Ł.**

w przedmiocie wydania wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 25 czerwca 2014 r.

kasacji, wniesionej - na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. - przez Rzecznika Praw Obywatelskich, na korzyść oskarżonego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 27 lutego 2013 r.,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 19 listopada 2012 r.,

I. uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Okręgowego w pkt. IV i V tego wyroku i w tej części przekazuje sprawę Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania;

II. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Wobec P. Ł. Sąd Okręgowy w W. wydał wyrok łączny z dnia 19 listopada 2012 r., w sprawie o sygn. akt XVIII K 266/12. Wyrokiem tym objęto węzłem wyroku łącznego skazania w sprawach: Sądu Rejonowego w B., wyrok z dnia 10 stycznia 1992 r., sygn. akt III K 749/91 i Sądu Wojewódzkiego w W., wyrok z dnia 13 kwietnia 1993 r., sygn. akt VIII K 474/91 i w pkt I tego wyroku wymierzono skazanemu łączną karę 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz łączną karę grzywny 3.000.000 zł uznając, że kary te zostały wykonane w całości; także w sprawach: Sadu Rejonowego w Z., wyrok z dnia 2 czerwca 2008 r., sygn. akt II K 195/08 i Sądu Rejonowego w T., wyrok z dnia 24 listopada 2009 r., sygn. akt II K 454/08 i w pkt III tego wyroku wymierzono skazanemu karę łączną 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności.

W pkt IV wyroku objęto węzłem wyroku łącznego skazania w sprawach: Sądu Rejonowego w Z., wyrok z dnia 2 lipca 2010 r., sygn.. akt VII K 513/10, utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Z. z dnia 28 lutego 2011 r., sygn.. akt VII Ka 1150/10 za czyn popełniony w dniu 16 lutego 2009 r. – na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności i Sądu Rejonowego w Z., wyrok z dnia 30 listopada 2010 r., sygn. akt VII K 2190/10 za czyn popełniony w dniu 8 lutego 2010 r. – na karę 2 lat pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres próby lat 5 oraz karę grzywny w wysokości 20 stawek dziennych licząc stawkę po 30 zł i Sądu Rejonowego, wyrok z dnia 16 grudnia 2010 r., sygn. akt V K 1182/10 za czyn popełniony w dniu 20 kwietnia 2010 r.- na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności i Sądu Rejonowego, wyrok z dnia 21 grudnia 2010 r., sygn. akt VI K 854/10, utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w P. z dnia 14 marca 2011 r., sygn. akt XVII Ka 89/11 za czyn popełniony w dniu 8 lutego 2010 r. – na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności i Sądu Rejonowego w Z., wyrok z dnia 21 stycznia 2011 r., sygn. akt VII K 2390/10 za czyn popełniony w okresie od 11 lutego 2010 r. do 16 lutego 2010 r. – na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności i Sądu Rejonowego w Z., wyrok z dnia 8 marca 2011 r., sygn. akt VII K 2171/10 za czyn popełniony w dniu 11 lutego 2010 r. – na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz 80 stawek dziennych grzywny po 40 zł stawka i Sądu Rejonowego w

B., wyrok z dnia 20 lipca 2011 r., sygn. akt XV K 225/11 za czyn popełniony w dniu 10 lutego 2010 r. – na karę 1 roku pozbawienia wolności, i wymierzono skazanemu karę łączną 6 lat pozbawienia wolności oraz łączną karę grzywny w wysokości 85 stawek dziennych licząc wysokość jednej stawki na kwotę 40 zł. W pkt V wyroku na podstawie art. 577 k.p.k. jako początek odbywania kary łącznej pozbawienia wolności z pkt IV określono na 7 luty 2011 r. (ze sprawy V K 1182/10) i zaliczono na jej poczet okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie V K 1182/10 i w sprawie XV 225/11.

Od wyroku Sądu Okręgowego apelację wywiódł obrońca skazanego podnosząc rażącą niewspółmierność orzeczonych wobec ww. kar łącznych pozbawienia wolności. Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 27 lutego 2013 r., w zaskarżonej części utrzymał wyrok w mocy uznając apelację za bezzasadną w stopniu oczywistym.

Kasację, na korzyść P. Ł., wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich zarzucając rażące i mające wpływ na treść rozstrzygnięcia naruszenie prawa procesowego, tj. art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na tym, że Sąd II instancji, rozpoznając apelację obrońcy skazanego, niezależnie od granic zaskarżenia, podniesionych zarzutów i wpływu uchybienia na treść orzeczenia, nie przekroczył z urzędu granic środka zaskarżenia środka odwoławczego i utrzymał w mocy rażąco niesprawiedliwe orzeczenie Sądu I instancji, które zapadło z rażącym naruszeniem prawa karnego materialnego, tj. art. 4 § 1 k.k., polegającym na zastosowaniu przez Sąd Okręgowy ustawy nowej i w konsekwencji wymierzeniu, po myśli art. 89 § 1a k.k. kary łącznej bezwzględnego pozbawienia wolności za zbiegające się przestępstwa, za które wyrokami jednostkowymi orzeczono kary bezwzględnego pozbawienia wolności oraz karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania, mimo że w czasie popełnienia zbiegających się przestępstw obowiązywała ustawa względniejsza dla skazanego, gdyż przepis art. 89 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 8 czerwca 2010 r., wykluczał możliwość orzeczenia w takiej sytuacji kary łącznej bezwzględnego pozbawienia wolności.

Skarżący w konkluzji wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonym zakresie oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Okręgowego w

W., w części w jakiej orzeczono wobec skazanego karę łączną 6 lat pozbawienia wolności (pkt IV wyroku) i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna dlatego podlegała uwzględnieniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Bezspornie przyznać rację należy skarżącemu, że orzeczenie Sądu odwoławczego dotknięte zostało rażąco obrażą art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. Z treści art. 433 § 1 k.p.k. wynika bowiem, że: „*Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach środka odwoławczego, a w zakresie szerszym, o tyle ile ustawa to przewiduje*”, natomiast treść art. 440 k.p.k. wskazuje, że: „*Jeżeli utrzymanie orzeczenia w mocy byłoby rażąco niesprawiedliwe, podlega ono zmianie na korzyść oskarżonego albo uchyleniu niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów*”. Owa oczywista niesprawiedliwość, należąca do kategorii względnych przyczyn odwoławczych (art. 438 k.p.k.), musi wywierać rzeczywisty skutek i wpływ na treść orzeczenia co czyni owo uchybienie rażąco niesprawiedliwym. Podnieść przy tym należy, że każdą podstawę odwoławczą (art. 438 k.p.k.) sąd może uwzględnić z urzędu, jeśli byłaby ona przyczyną wydania nieprawidłowego orzeczenia. Przepis art. 440 k.p.k. uprawniający sąd do zmiany lub uchylenia orzeczenia na korzyść oskarżonego, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów (w wypadku oczywistej niesprawiedliwości), dotyczy jedynie orzeczenia, które przynajmniej w części zostało zaskarżone zwykłym środkiem odwoławczym.

Analiza akt przedmiotowej sprawy, w tym przede wszystkim orzeczeń sądów obu instancji, dobitnie wskazuje, że kontrola instancyjna przeprowadzona przez Sąd Apelacyjny nie była wszechstronna przez co stała się nierzetelną. To niewłaściwe przeprowadzenie kontroli orzeczenia Sądu I instancji stało się przyczyną zaakceptowania zaskarżonego apelacją wyroku Sądu I instancji, pomimo że rozstrzygnięcie to co do objęcia węzłem wyroku łącznego skazań wskazanych w pkt IV tego wyroku, dotyczących oskarżonego P. Ł., dotknięte zostało obrażą prawa materialnego, tj. art. 4 § 1 k.k. poprzez jego nierozważenie a w konsekwencji niezastosowanie.

Zasada intertemporalności, przy wydawaniu wyroków łącznych, po dokonaniu zmian przepisów rządzących tym postępowaniem powinna skutkować w pierwszej kolejności rozważeniem przez orzekający sąd, która z konkurencyjnych ustaw w danym układzie procesowym jest względniejsza dla sprawcy ubiegającego się o wydanie wyroku łącznego. Skoro tego nie uczyniono w toku procedowania w I instancji, obowiązek kontroli w tym przedmiocie – co wykazano wyżej – spoczywa w tym wypadku na Sądzie odwoławczym.

Zauważyć należy, że Sąd Okręgowy procedował w przedmiocie wyroku łącznego w dniu 19 listopada 2012 r., a zatem już po 8 czerwca 2010 r. – czyli po wejściu w życie ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U Nr 206, poz. 1598) nowelizującej art. 89 k.k.

Ustawa uzupełniła Kodeks karny m.in. o art. 89 § 1a, w myśl którego w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania sąd może w wyroku łącznym orzec karę łączną bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Właściwe rozumowanie prowadzi do wniosku, że – obecnie - możliwe jest orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania również wtedy, gdy łączeniu podlega kara bezwzględnego pozbawienia wolności z karą pozbawienia wolności, której wykonanie zostało warunkowo zawieszona. Sąd Okręgowy postąpił więc w sposób dopuszczony przepisem art. 89 § 1a k.k., tym niemniej wbrew zasadzie z art. 4 § 1 k.k., która nakazywała rozważenie względności ustaw przy porównaniu stanu normatywnego z daty orzekania w przedmiocie wyroku łącznego oraz stanu normatywnego z czasu popełnienia każdego z przestępstw wchodzących w skład zbiegu. Szczególnie w sytuacji, że przestępstwa wchodzące w skład realnego zbiegu (opisanego w pkt IV wyroku), za które orzeczono bezwzględne kary pozbawienia wolności (sygn. akt VII K 513/10, V K 1182/10, VI K 854/10, VII K 2390, VII K 2171/10, XV 225/11) i kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania (sygn. akt VII K 2190/10), zostały popełnione (pomiędzy 8 lutym 2010 r. a 20 kwietniem 2010 r.) przed wejściem w życie ustawy zmieniającej. Wówczas to reguły łączenia kar

pozbawienia wolności orzeczonych z warunkowym zawieszeniem wykonania i bez zawieszenia były dla tego skazanego względniejsze.

Skonstatować należy, że w omawianym przypadku zastosowanie znajdował wyłącznie przepis art. 89 § 1 k.k., zgodnie z którym sąd może w wyroku łącznym warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej, jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 69 k.k. Niejednokrotnie Sąd Najwyższy wskazywał, że w razie stwierdzenia braku takich przesłanek, co musiałyby prowadzić do orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, wydanie wyroku łącznego nie jest dopuszczalne (zob. np. uchwałę z dnia 27 marca 2001 r., I KZP 2/01, OSNKW 2001, z. 5-6, poz. 41).

Jak słusznie wskazał skarżący, orzeczenie w pkt IV wyroku łącznego Sądu Okręgowego kary łącznej 6 lat pozbawienia wolności, wbrew regule z art. 4 § 1 k.k., w porównaniu ze stanem, który zaistniałby, gdyby orzeczono zgodnie z treścią art. 89 § 1 k.k. sprzed nowelizacji, czyni to rozstrzygnięcie rażąco niesprawiedliwym. Konsekwencją tego błędnego rozstrzygnięcia było także uchylene pkt V wyroku, w którym określono początek odbywania tej kary.

W toku ponownego rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy uwzględni wskazane wyżej uwagi i będąc związany zapatrywaniem wyrażonym w uzasadnieniu Sądu Najwyższego (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.) i wyda prawidłowe rozstrzygnięcie w przedmiocie wyroku łącznego co do pozostałych skazań dotyczących P.Ł.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.